

עניני הבדלה - שיעור 152

- 1) Giving work to someone who didn't make **הבדלה** עד יום ד'
- 2) Dinner guest doesn't daven or doesn't make **הבדלה**
- 3) Should **מוצאי שבת** say **הבדלה** Sunday morning, if he went to sleep early **קטן**
- 4) Can you be **שבוע טוב** with **יוצא הבדלה**

I. אם יכול להזמין מי שברור שלא הבדיל לסעודה או לתת לו מלאכה אפילו עד יום ד'

(א) עיין בשו"ע (ר"ט - ה) דאסור לאכול שום דבר חוץ ממים משתחשך עד שיבדיל וגם אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל (סעיף י) ואם שכח ולא הבדיל במו"ש מבדיל עד סוף יום ג' (סעיף ו) ועיין ברמ"א (קס"ג - ז) שאסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום לפני עור לא תתן מכשול וה"ה בנידן דידן אפשר יש איסור לפני עור

(ב) עיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"א - ל"ד וי"ז - ל"ח) בענין אם מותר לנסוע במוצש"ק עם נהג שברור שלא הבדיל כלל והוא מחדש חידוש גדול שאיסור עשיית המלאכה קודם אמירת המבדיל בין קודש לחול קיים ועומד כל עוד שיש בדעתו של האיש להבדיל ולכן מכיון שאינו עושה ואינו חושב לעשות הבדלה אין ממילא מקום חלות לאיסור זה של עשיית מלאכה וה"ה הנהי רשיעי שאינם מתפללים אין קיים ועומד לגבי דידהו איסור תמידי של איסור אכילה קודם תפלה ומותר להזמין לאכול ומה שכתב הרמ"א (קס"ג - ז) דאסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום לפני עור משום דאיסור שלא יהנה בלא ברכה אינו תלוי ועומד כמו האיסור של אכילה קודם הבדלה או קודם תפלה. וגם לרמ"א כשנותן לו משלו במתנה דאז הוי כמו תרי עיברי דנהרא דאינו יכול ליטלו בעצמו ואין יכול להסתמך על שיטת הש"ך (י"ז קנ"א - סק"ו) והדגול מרבבה דבישראל מומר אין מצווין להפרישו אבל הנהג עושה המלאכה בחפצו. וכ"כ בשו"ת תורת חסד (ה) בענין הבתי משקאות ורבים אוכלים בלא ברכה. ושמעתי מרב מנשה קליין שטוב להבדיל למי שלא הבדיל אם מזמינו לאכול עד יום ד' כן שמעתי מרב טובי' גאלדשטיין אבל רב דוד פיינשטיין פסק כהציץ אליעזר

II. אם יש חיוב לחנך הילדים בתשלומי מצוה דהבדלה

(א) עיין בשש"כ (חלק ז - פרק נ"ח - כ נהגה) שכתב "ובמקומות שזמן מוצאי שבת ומוצאי יו"ט הוא מאוחר מאוד והילדים אינם שומעים הבדלה ינהגו שאחד מהם יבדיל כשביל כולם ביום ראשון בבוקר ויוציא את הקטנים האחרים אבל אינו מברך לא על הבשמים ולא על הנר וזה דעת הגרש"ז אויערבך עיין שש"כ (חלק ג נהקדמה)

(ב) עיין בספר חינוך בהלכה (דף 63) (Children in Halacha) שמביא מהגרי"ש אלישיב ורב ח. פ. שיינבערג שצריך לחנך הקטן להבדיל ביום ראשון אם לא הבדיל במוצאי שבת ועוד כתב ושמעתי ממרן הגר"מ פיינשטיין דאע"ג דאין חיוב לקטן להבדיל ביום ראשון אבל מנהג טוב אם יבדילו וזמן חינוך לקטן היינו כבר שית כבר שבע כל חד לפום חורפיה (מ"ז רס"ט - סק"א)

(ג) ועיין עוד בשו"ת בצל החכמה (ה - קס"ט) בענין חינוך קטן במידי דחיובו מתורת תשלומים (כגון לתפלה לקידוש ולהבדלה) שכתב שאין חיוב לחנך בנו ועיקר ראיתן ממתניתין (סופ"ד זחלה) דקתני אף הוא העלה את בנו ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלים והחזירוהו למדנו משם דלא שייך חינוך לקטן בפסח שני שאינו עיקר המצוה רק תשלומים (ועיין נפסחים ז"ג: מחלוקת רבי ורבי נתן בענין גר שנתגייר וקטן שהגדיל בין הפסחים)

ועוד ראייה ממור וקציעה (תט"ג) שמביא המג"א שכתב שאפילו בירך שהחיינו ביום ראשון ושכח ולא בירך ביו"ט ב' מברך כל שבעה והוא חולק עליו משום תקנתא לתקנתא לא עבדינן (ז"מ דף ה.) והכי נמי בנידון דידן חינוך לקטנים תקנתא היא ותשלומים ג"כ תקנתא והמג"א סבר שיש להשוות יו"ט ב' ליו"ט א' גם בנוגע לברכת שהחיינו כי היכי דלא לזלזולין ביה וגם הוא יודה בנידון דידן דחשיב תקנתא לתקנתא ועוד לדעת קצת פוסקים לא תקנו חינוך לקטן רק במצות דאורייתא או בדרכנן כעין דאורייתא ולא בתשלומי מצוה דרבנן וזה רק סניף בעניינינו

ד) וגם השו"ת קנין תורה (ה - כ"ה) כתב שכיון דלא נמצא דבר זה מבואר בהפוסקים דפשיטא דחיוב חינוך הוא במצוה לבד ולא מצוה ע"י שהסיר ובא לתקן וראיתו מחגיגה (י.) דכל היכא דגדול פטור מדאורייתא קטן נמי פטור מדרכנן אף דכתב המג"א (שמ"ג - סק"ג) דאף באיסורא דרבנן חייב האב לחנכו מ"מ יש לחלק בין עיקר מצוה דרבנן להשלמה דרבנן דמהא טעמא יש חיוב לחנך הבן בתפלה בנר חנוכה ומגילה דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון (עיין ספר חינוך ישראל דף קמ"ה)

ה) אמנם לשיטת הסוברים דקטן צריך להבדיל ביום ראשון אחר שחרית יש לימוד כהסבר של הט"ז (יו"ד ש"י - סוסק"ג) דהבדלה עד ליל ד' אינה מצד תשלומים אלא עדיין זמנה ממש. ובשדי חמד (ח"ד - פטרכת ה - סקט"ו - ד"ה 'ועלה דעת') כתב דהבדלה ביום ראשון אינה מתורת תשלומים אלא משום דהיום הולך אחרי הלילה. וכן במ"ב (רז"ט - סקט"ז) כתב "ומ"מ לכו"ע לכתחלה יקדים להבדיל ביום א' דזריזין מקדימין למצות וגם דאסור לו לאכול קודם שיבדיל כיון דכידו הוא להבדיל" משמע שאין זה משום תשלומים ועוד כתב בשם הגרע"א דכל יום א' שאחר יו"ט יכול להבדיל דלכו"ע סוברים דהיום הולכין אחר הלילה והבדלה אין מדין תשלומים רק מיום ראשון ואלך. ולכן הראיות הנזכרים למעלה שהיא רק תשלומים ותקנתא לתקנתא לא עבדינן אינם אמת. איברא עיין בשו"ת חתם סופר (י"ז - ד"ה "כל זה") דמבואר דחיוב הבדלה אינו אלא ברגע פרידת השבת מן החול ואם מבדיל אח"כ אינו אלא תשלומים ועיין בפמ"ג (מ"ז - סוסק"ז) דהבדלה עד סוף יום ג' לכולי עלמא דרבנן ולמעשה צריך עיון בחידוש זה

III. הערות

א) אם טעה ולא הבדיל בתפלה וטעם קודם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה (רז"ד - ח ויזנה"ל ד"ה "ולא טעם") ומביא שם שיטת הרשב"א דאף אם עשה מלאכה קודם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהתפלל ומסיק שאין להחמיר כשיטה זו והשו"ע הרב (סעיף ג) חשב לשיטת הרשב"א וספק ברכות להקל

ב) מה שמברכין על הנר של הבדלה הוא חידוש גדול שהרי ידוע דנרות שלנו הן רק לכבוד ולא להאיר ורק כיון שעיקר הדלקתן הוא כדי לברך הרי זה חשיב כעשוי להאיר אבל מ"מ היה נראה דעדיף טפי לברך על נר שהודלק ממש להאיר וגם כדי לברך עליו (שש"כ חלק 3 - ס - הערה קנ"ה) וע"ע בערוך השלחן (רז"ח - י"ד) דכוונתנו להאיר לשעתה דהיינו לשעת ההבדלה וזו היא מצותה. ועיין בשו"ת רבבות אפרים (3 - קט"ו) דמטעם זה טוב שיכבו מאור החשמל בברכת הנר שיהנה מאור ההבדלה

ג) אם יכול לצאת הבדלה באמירת שבוע טוב עיין בבה"ל (רע"א - זד"ה "דאיתקש" צסוף) שהביא מחידושי רע"א שמסתפק דאולי יוצא המצות עשה באמירת שכתא טבא בלבד ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"א - ל"ד) שמביא דעת הגר"י כהן שזה מועיל כהמלים המבדיל בין קודש לחול וכן יש עצה טובה לומר למי שאינו בן תורה ומצות שבוע טוב והוא יענה שבוע טוב ויוצא הבדלה. אבל הוא חולק עליו משום שצריך לדבר דברים שמוכיח על קדושת שבת משאר ימים וצ"ע